

RINGMAJANDUS – TOIDUJÄÄTMED KUI RESSURSS

Harri Moora

Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus

Taust

- Toidujäätmete sh toidu raiskamise teema on tõusnud **oluliseks globaalseks probleemiks**
- Euroopa Liidus tekib ligikaudu **100 miljonit tonni toidujäätmeid aastas**
- **1/3 kuni 1/2 toodetud toidust** jääb kasutamata inimtoiduna
- Põllumaa väheneb, kliimamuutused vähendavad paljudes piirkondades saagikust, samas maailma elanikkond suureneb kiiresti - ÜRO andmetel on umbes **850 miljonit** inimest pidevas alatoitluses.
- Toidujäätmed kui **keskkonnamõju tekitaja** (kasvuhoonegaasid)
- Toidujäätmete tõttu raisatakse tohutult ka muid **ressursse** – maad, vett, energiat ja tööjõudu.
- **Majandusmõju** - toidu hind, tarbimine, jäätmekäitluskulu
- **Mõju inimese tervisele ja heaolule** - toiduohutus ja -hügieen

Euroopa Liidu eesmärgid

- **EL Keskkonnategevuskava** aastani 2020 „Hea elu maakera võimaluste piires” (November, 2013) käsitleb korduvalt vajadust vähendada toidujäätmete teket ja toidukadu.
- **Ringmajanduse pakett** (2.12.2015) käsitleb muuhulgas vajadust toidujäätmete teket vähendada ja vältida.
- **EL Jäätmedirektiivi muutmise eelnõu, 2015**
  - Liikmesriigid peavad võtma toidujäätmete tekke vältimiseks meetmeid kooskõlas aastani 2030 ulatuva säästva arengu tegevuskavaga, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 25. septembril 2015, ja eelkõige selle eesmärgiga **vähendada 2030. aastaks toidujäätmeid poole võrra.**
  - Meetmete eesmärk peab olema vältida toidujäätmete teket esmatootmisel, töötlemisel ja valmistamisel ning toidu jaemüügi ja muul viisil tarnimise käigus, samuti restoranides ja toitlustamisel ning kodumajapidamistes.
  - Liikmesriigid peavad hindama toidujäätmete tekke vähendamisel tehtud edusamme. Selleks kehtestatakse toidujäätmete tekke **hindamise ühtsed meetodid.**

Toidujäätmete määratlus

EL Jäätmedirektiivi muutmise eelnõu, 2015

Eraldi 'toidujäätmete' definitsiooni muudatusettepanekus enam ei ole - 2014 ettepanekus oli, aga sellel leiti olevat võimalik vastuolu EL Loomsete Kõrvalsaaduste Määruse (2009/767/EL) mõistega

Biojätmed – aia- ja haljastujätmed, **kodumajapidamistest, restoranidest, toitlustus- ja jaemüügiettevõtetest pärinevad toidu- ja köögijätmed, samalaadsed toiduainetööstuse jätmed** ning muud samasuguste biolagunemisomadustega jätmed, mis on laadilt, koostiselt ja koguselt võrreldavad

Toidujäätmete teke ja käitlemine Eestis

- Varem puudusid usaldusväärsed andmed toidujäätmete tekke ja tekkepõhjuste kohta
- SEI Tallinna poolt Keskkonnaministeriumi tellimusel läbi viidud uuringud:
  - Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti kodumajapidamistes ja toitlustusasutustes, 2014
  - Toidujäätmete teke Eesti kaubandus- ja toiduainetööstusettevõtetes, 2015
- Toidujäätmete teke ja vältimine on eraldi märksõna ja eesmärgina välja toodud Riigi Jäätmekavas 2014-2020
- Üle-eestilise toidujäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõtu süsteemi loomine on oluline olmejäätmete ringlussevõtu eesmärgi täitmise tagamisel
- Biojäätmete liigiti kogumine rakendunud ainult üksikutes omavalitsustes
- Kompostimine siiani ainus biojäätmete ringlussevõtuviis

Toidujäätmete tekkekogused Eestis

- Toidujäätmeid tekib kõige enam kodumajapidamistes (ca 70 000 t/a)
- Keskmises Eesti kodumajapidamises tekib ca 130 kg/a (2,5 kg nädalas), sellest ca 36% ehk 47 kg/a on nõ raisatud toit / toidukadu
- Toidukauplustes jääb realiseerimata ja kantakse maha 12 000 t toidukaupu aastas. Ligikaudu pool sellest kogusest suunatakse jäätmetena jäätmekäitlusesse.
- Valdav osa toiduainetööstusettevõtetes tekkivatest taimsetest ja loomsetest jääkidest klassifitseeruvad kõrvalsaadusteks (sh loomseteks kõrvalsaadusteks)

Toiduahela etapid/osapooled	Toidujäätmete teke t/a	Osakaal
Kodumajapidamised	70 000	76%
Toitlustusasutused ja -ettevõtted	13 000	14%
Kaubandusettevõtted	6 235	7%
Toiduainetööstusettevõtted	3 384	4%
Kokku	92 619	100%

Toidukauplused – realiseerimata jäänud puu- ja köögiviljad

SEI

STOCKHOLM
ENVIRONMENT
INSTITUTE

Võrdlus teiste riikidega

	Toidujäätmete teke Eestis (2013)		Toidujäätmete teke Soomes (2012)		Toidujäätmete teke Rootsis (2012)		Toidujäätmete teke Saksamaal (2012)		Toidujäätmete teke Ühendkuningriigis (2013)	
	t/a	kg/in	t/a	kg/in	t/a	kg/in	t/a	kg/in	t/a	kg/in
Kodumajapidamised	70 000	53,0	274 000	50,0	771 000	81	6 670 000	83,0	7 000 000	109,2
Toitlustusasutused ja -ettevõtted	13 000	9,8	85 000	15,5	200 000	21	1 900 000	29,6	900 000	14,0
Kaubandusettevõtted	6 271	4,7	70 000	12,8	70 000	7	550 000	8,6	400 000	6,2
Toiduainetööstusettevõtted	3 384	2,6	140 000	25,5	171 000	18	1 850 000	28,9	3 900 000	60,8
Kokku	92 655	70,2	569 000	103,83	1 212 000	127,0	10 970 000	150,0	12 200 000	190,3

Allikad: Silvennoinen *et al.*, 2012 (Soomes); Swedish Environmental Protection Agency 2012 (Rootsi); Braun 2012 (Saksamaa); WRAP, 2013 (UK)

Vajalikud sammud toidujäätmete käitlemise tõhustamiseks

- Bio/toidujäätmete liigiti kogumise edendamine – kogumisvõrgustik ja teavitamine!
- Käitlusvõimaluste arendamine – biogaasi tootmine, kompostimine, uute tehnoloogiate arendamine.
- Kokku kogutud biojätmete eeltöötlemise vajadus – pakendite ja muude võõriste eraldamine, hügieniseerimine.

Kaubandusettevõtetes liigiti kogutud toidujäätmed